

Bruselj, 4. maj 2026
(OR. en)

8828/26

ENER 215
FISC 160
ECOFIN 563
COMPET 518
ENV 445
IND 303

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj: za generalno sekretarko Evropske komisije:
direktorica Martine DEPREZ

Datum prejema: 30. april 2026

Prejemnik: Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije

Št. dok. Kom.: COM(2026) 850 final

Zadeva: POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU
o dobavnih cenah električne energije na tržni podlagi, učinkoviti
konkurenci na maloprodajnem trgu in spodbujanju nagrajevanja
prožnosti v maloprodajnih pogodbah

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2026) 850 final.

Priloga: COM(2026) 850 final

Bruselj, 30.4.2026
COM(2026) 850 final

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

o dobavnih cenah električne energije na tržni podlagi, učinkoviti konkurenci na maloprodajnem trgu in spodbujanju nagrajevanja prožnosti v maloprodajnih pogodbah

UVOD

V skladu s členom 5(10) Direktive (EU) 2019/944 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o skupnih pravilih notranjega trga električne energije¹ (v nadaljnjem besedilu: Direktiva (EU) 2019/944 ali direktiva o električni energiji) mora Komisija poročati o izvajanju člena 5 o dobavnih cenah na tržni podlagi in javnih posegih v določanje cen za dobavo električne energije.

Komisija si v skladu s svojo zavezo, da bo spodbujala cenovno dostopnost energije in omogočala prožno udeležbo na trgih električne energije, kot je napovedala v akcijskem načrtu za cenovno dostopno energijo², prizadeva spodbujati nagrajevanje³ kot sredstvo za cenovno dostopnejšo energijo, med drugim prek nižjih stroškov oskrbe z električno energijo.

Konkurenčni maloprodajni trgi in prožnost na strani odjema so tesno povezani z drugimi vidiki akcijskega načrta za cenovno dostopno energijo ter zlasti s strategijama Komisije za elektrifikacijo in digitalizacijo, ki sta prav tako močno osredotočeni na porabniku prijazno izvajanje⁴.

Prvo poglavje tega poročila je osredotočeno na maloprodajne cene na tržni podlagi, kot se zahteva s členom 5 Direktive (EU) 2019/944, ki so ključne za ustvarjanje učinkovite konkurence med dobavitelji in izboljšanje tržnih ponudb za porabnike. V njem so poudarjene tudi prakse za pomoč državam članicam pri izvajanju člena 5. Cene na tržni podlagi so pomembne tudi za zagotavljanje prožnih pogodb. V državah članicah, v katerih še vedno veljajo cenovni posegi, je treba ta prehod skrbno upravljati, da se zaščiti cenovna dostopnost, hkrati pa omogočijo jasni cenovni signali za podporo prožnim maloprodajnim pogodbam.

Prožnost na strani odjema⁵, ki jo je mogoče zagotoviti na različne načine, ima osrednjo vlogo pri usklajevanju trgov s potrebami porabnikov ter zagotavljanju cenovne dostopnosti, prihrankov in učinkovitosti sistema. Prožnost prinaša koristi tako neposredno sodelujočim porabnikom, in sicer v obliki nižjih cen in boljše porabe energije, kot tudi širšemu sistemu, saj se z njo znižujejo stroški in povečuje učinkovitost. Vendar mora vodilno načelo biti, da prožnost porabnikom koristi in jih ne obremenjuje ter da so maloprodajne ponudbe in sistemske spodbude zasnovane tako, da zagotavljajo jasnost, pravičnost in vključenost. Za uresničitev teh koristi v praksi bi bilo treba dejavno spodbujati prožnost na strani odjema, kadar se z njo ustvarjajo jasne koristi. To velja zlasti za končne odjemalce, ki so opremljeni in motivirani za udeležbo na maloprodajnem trgu, pa tudi za energetske sistem kot celoto.

Drugo poglavje tega poročila je osredotočeno na zagotavljanje prožnosti prek maloprodajnih pogodb⁶, v okviru katerih se lahko porabniki odzovejo na cenovne signale s prilagajanjem svoje

¹ Direktiva (EU) 2019/944 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o skupnih pravilih notranjega trga električne energije in spremembi Direktive 2012/27/EU (prenovitev) (Besedilo velja za EGP) (UL L 158, 14.6.2019, str. 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>). Države članice so jo morale v nacionalno pravo prenesti do 31. decembra 2020.

² COM(2025) 79 final, Akcijski načrt za cenovno dostopno energijo Izkoriščanje dejanske vrednosti naše energetske unije za zagotovitev cenovno dostopne, učinkovite in čiste energije za vse Evropejce.

³ V tem dokumentu se pogodbe o maloprodajni dobavi električne energije nanašajo predvsem na pogodbe, sklenjene med dobavitelji energije in odjemalci, ki nimajo neposrednega dostopa do veleprodajnih trgov, kot so gospodinjstva in podjetja (npr. mala in srednja podjetja ter mikropodjetja).

⁴ Kot je bilo napovedano v akcijskem načrtu za cenovno dostopno energijo, bo Komisija predložila akcijski načrt za elektrifikacijo ter strateški načrt za digitalizacijo in umetno inteligenco v energetskega sektorju.

⁵ V skladu s členom 2, točka 79, Uredbe (EU) 2019/943 „prožnost“ pomeni sposobnost elektroenergetskega sistema, da se prilagodi spremenljivosti vzorcev proizvodnje in porabe ter razpoložljivosti omrežja v ustreznih časovnih okvirih trga.

⁶ Ta vrsta prilagajanja odjema se običajno imenuje prilagajanje odjema na podlagi cene (ali implicitno prilagajanje odjema), saj se porabniki odzivajo na spremembe maloprodajnih cen električne energije in svojo porabo preusmerijo v časovna obdobja, ko je električna energija cenejša.

porabe električne energije. Namen zagotavljanja take prožnosti je okrepiti sodelovanje porabnikov s spodbujanjem prilagoditev pri porabi energije, ki so usklajene z dinamiko ponudbe in povpraševanja, hkrati pa ohraniti cenovno dostopnost in zaščititi ranljive porabnike.

1. DOBAVNE CENE NA TRŽNI PODLAGI

Člen 5(1) Direktive (EU) 2019/944 določa, da lahko vsi dobavitelji prosto določajo ceno, po kateri odjemalcem dobavljajo električno energijo. Skupaj s pravico odjemalcev, da izberejo svojega dobavitelja, je to ključni element direktive o električni energiji za zagotavljanje poštene konkurence in odprtega dostopa za vse dobavitelje.

Člen 5 bi moral porabnikom omogočiti, da v celoti izkoristijo liberaliziran notranji trg električne energije, ki spodbuja cenovno in necenovno konkurenco med dobavitelji električne energije, privablja nove udeležence ter v bistvu povečuje izbiro in zadovoljstvo porabnikov. Liberalizirani trgi energije poleg tega pomagajo zagotoviti, da lahko porabniki v celoti izkoristijo večjo prožnost in večje naložbe v obnovljive vire energije, hkrati pa s prilagajanjem odjema prispevajo k stabilnosti omrežja. Poleg člena 5 direktiva o električni energiji vsebuje druge ukrepe, ki olajšujejo konkurenco in izbiro porabnikov, kot so orodja za primerjavo cen, točni računi, pametni števeci in pravice do izvensodnega reševanja sporov.

Člen 5 državam članicam tudi omogoča, da izvajajo posege v določanje cen – bodisi za zaščito energijsko revnih in ranljivih odjemalcev bodisi za vsa gospodinjstva in mikropodjetja v okviru prehoda na popolnoma učinkovito konkurenco, in sicer v skladu s strogimi merili. Poseg v določanje cen (imenovan tudi „regulirane cene“) pomeni, da je vsaj enemu maloprodajnemu dobavitelju omejena možnost, da prosto določi ceno, po kateri na podlagi vsaj ene od svojih pogodb prodaja električno energijo⁷. Regulirane cene so lahko učinkovite pri stabilizaciji cen energije za končne porabnike. Vendar se lahko z njimi odstrani cenovni signal za porabnike, zmanjšajo spodbude za energijsko učinkovitost in dolgoročno oslabi konkurenca v škodo porabnikov.

V tem poročilu so ocenjeni mehanizmi določanja cen na maloprodajnih trgih v državah članicah od julija 2019, ko je začela veljati direktiva o električni energiji. Poročilo temelji na poročilih, ki so jih predložile države članice v skladu s členom 5(9)⁸, ter analizah in podatkih agencije ACER, podatkih Eurostata in teoretičnih raziskavah.

Kljub energetske krizi v zadnjih letih (posledice pandemije COVID-19 in neupravičene ruske invazije na Ukrajino leta 2022) je iz kazalnikov razvidno izboljšanje konkurenčnih pogojev v Uniji, zlasti v državah članicah, ki nimajo regulacije cen. Vendar je še vedno veliko možnosti za izboljšave. Države članice morajo pripraviti načrt, v katerem bo opisana pot do prehoda na učinkovito konkurenco in s katerim se bo okrepil razvoj večje prožnosti na maloprodajnih trgih.

Okvir 1: Javni posegi v določanje cen med energetske krizo

Zaradi energetske krize so se maloprodajne cene v letu 2022 znatno zvišale, pri čemer so ravni cen ostale visoke tudi v večjem delu let 2023 in 2024.

⁷ S členom 5 niso zajeti posegi, kot so enkratna plačila gospodinjstvom, boni ter znižanja DDV in trošarin, ki ne omejujejo možnosti dobaviteljev, da prosto določajo cene. V skladu z direktivo o električni energiji posegi na veleprodajnem trgu niso dovoljeni.

⁸ Poročila o izvajanju člena 5, predložena v skladu s členom 5(9).

Komisija je v okviru sporočila o načrtu REPowerEU (COM(2022) 108 final) zagotovila smernice o uporabi člena 5 direktive o električni energiji med krizo⁹. Sporočilu je sledila Uredba Sveta (EU) 2022/1854 o nujnem posredovanju za obravnavo visokih cen energije, s katero so se začasno razširile možnosti držav članic za posege v določanje cen električne energije¹⁰.

Med krizo so orodja za posredovanje, ki so jih uporabljale države članice, vključevala cenovne posege v maloprodajne cene, znižanja DDV ter dobropise in bone za električno energijo za gospodinjstva. Na splošno so odjemalci v številnih državah članicah zaradi krize prešli na regulirane, omejene ali kako drugače zaščitene ponudbe. Čeprav je bila večina ukrepov ukinjena, so nekateri ostali v veljavi do leta 2025.

Z revizijo direktive o električni energiji je bil uveden člen 66a, ki Svetu omogoča, da razglasi krizo zaradi cen električne energije na regionalni ravni ali na ravni Unije, kar državam članicam omogoča, da začasno določijo cene, nižje od stroškov, in razširijo podporo na MSP pod strogimi pogoji, da se zaščitijo konkurenca, energijska učinkovitost in spodbude za zmanjšanje odjema.

1.1 Trenutno stanje poročanja držav članic o določbah člena 5

Države članice¹¹ so o izvajanju člena 5 poročale, kot je navedeno spodaj. Večina poročil je bila poslana do 31. marca 2025 in odraža stanje na ta datum:

- štirinajst držav članic je poročalo, da niso izvajale cenovnih posegov: Avstrija, Češka, Nemčija, Danska, Estonija, Grčija, Finska, Hrvaška, Irska, Luksemburg, Latvija, Nizozemska, Švedska in Slovenija;
- tri države članice so poročale o posegih le za energijsko revna in ranljiva gospodinjstva: Belgija, Italija in Portugalska;
- šest držav članic je poročalo o cenovnih posegih za vsa gospodinjstva in/ali mikropodjetja pri prehodu na popolnoma konkurenčne trge: Bolgarija, Španija, Francija, Madžarska, Litva in Slovaška;
- tri države članice so poročale o posegih v določanje cen, ki so se končali leta 2025: Poljska (september 2025), Portugalska (december 2025) in Romunija (julij 2025);
- dve državi članici sta navedli odstopanja od uporabe člena 5, zato poročanje ni bilo potrebno¹²: Ciper in Malta.

V skladu s členom 5(8) morajo države članice Komisijo uradno obvestiti o svojih odločitvah glede regulacije maloprodajnih cen v enem mesecu po njihovem sprejetju. Ta obveznost zajema tudi vse bistvene spremembe tekočih shem (npr. razširitev obsega upravičencev). Te obveznosti se sistematično izpolnjujejo.

1.2 Cenovni posegi v korist ranljivih in energijsko revnih porabnikov

Člen 5(2) določa, da bi morale države članice za zaščito energijsko revnih ali ranljivih odjemalcev dati prednost socialnim politikam ali posegom, ki ne temeljijo na cenah. Tovrstni

⁹ [REPowerEU: skupni evropski ukrepi za cenovno dostopnejšo, zanesljivejšo in bolj trajnostno energijo – COM\(2022\) 108 final.](#)

¹⁰ Pregled izvajanja te uredbe je na voljo v [Poročilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o pregledu nujnih posredovanj za reševanje visokih cen energije v skladu z Uredbo Sveta \(EU\) 2022/1854 – Urad za publikacije EU.](#)

¹¹ Komisija je leta 2024 zagotovila predlogo za lažje izpolnjevanje te zahteve.

¹² Člen 66(4) (Ciper, tekoče delo za obnovev odstopanja) in člen 66(5) (Malta).

ukrepi bi lahko bili v oblikah, določenih v Priporočilu Komisije (2023/2407) o energijski revščini¹³, ki je osredotočeno na strukturne rešitve za njeno odpravo.

Ne glede na to člen 5(3) državam članicam omogoča izvajanje javnih posegov v določanje cen. Tovrstni posegi morajo potekati v širšem okviru posegov, namenjenih podpori ranljivim in energijsko revnim posameznikom v okviru nacionalnih energetske in podnebne načrtov (NEPN)¹⁴.

S členom 5(4) se zahteva, da so javni posegi v oblikovanje cen električne energije za ranljiva gospodinjstva v splošnem gospodarskem interesu, pregledni in nediskriminatorni, da ponudnikom zagotavljajo enakopraven dostop, da so časovno omejeni in sorazmerni ter da ne povzročajo diskriminatornih dodatnih stroškov za udeležence na trgu.

Belgija, Italija in Portugalska so poročale o posegih v določanje cen (prek socialnih tarif), ki se uporabljajo samo za ranljiva in energijsko revna gospodinjstva. Ti posegi so del širših strategij v teh državah za boj proti energijski revščini. Španija je poleg tega vzpostavila mehanizem „bono social“, ki ga je prav tako mogoče razumeti kot poseg na podlagi člena 5(3).

Medtem ko je v Belgiji tržni delež tega posega omejen na 9,9 % gospodinjstev¹⁵, je v Italiji s cenovnimi posegi za ranljive odjemalce (*Esercenti maggior tutela per clienti vulnerabili*) zajetih 35 % gospodinjstev, saj so pogoji za upravičenost širši¹⁶. Na Portugalskem je bilo s socialno tarifo¹⁷, ki je v nacionalni strategiji *Estratégia Nacional de Longo Prazo para o Combate à Pobreza Energética* (dolgoročna strategija za boj proti energijski revščini) za obdobje 2023–2050 opredeljena kot ukrep socialne politike, leta 2022 zajetih 13 % porabnikov električne energije¹⁸.

Države članice se spodbujajo, naj v zvezi z energijsko revnimi gospodinjstvi dajo prednost strukturnim ukrepom, kot je energetska prenova, pred ukrepi cenovne dostopnosti, kot so dohodkovna podpora in programi socialnega varstva ali začasna finančna pomoč. Socialne tarife se lahko uporabijo kot del širšega, ciljno usmerjenega pristopa za ublažitev trenutnih stisk.

1.3 Cenovni posegi v korist vseh gospodinjstev in mikropodjetij v prehodnem obdobju do učinkovite konkurence

Člen 5(6) direktive o električni energiji državam članicam omogoča, da med prehodom na popolnoma učinkovito konkurenco začasno regulirajo cene električne energije. To omogoča posege za časovno omejeno obdobje, kadar koristi konkurence še ne bi bile v celoti uresničene.

Merila za cenovne posege se v okviru prehoda na učinkovito konkurenco, kot je določeno v členu 5(7), uporabljajo skupaj z merili iz člena 5(4), splošni cilj pa je vzpostaviti trdno pravno in gospodarsko strukturo za preprečevanje izkrivljanja trga. Med drugim vključujejo oceno

¹³ Priporočilo Komisije (EU) 2023/2407 z dne 20. oktobra 2023 o energijski revščini, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=OJ:L_202302407.

¹⁴ Člen 5(5) Direktive se sklicuje na člen 3(3), točka (d), in člen 24 uredbe o upravljanju energetske unije in podnebne ukrepe (Uredba (EU) 2018/1999), s katero se od držav članic zahteva, da v svojih celovitih nacionalnih energetske in podnebne načrtih opredelijo politike in ukrepe za boj proti energijski revščini, vključno z ukrepi socialne politike in drugimi ustreznimi nacionalnimi programi.

¹⁵ CEER/ACER, 2023. Za primerjavo: leta 2023 je bila energijska revščina v Belgiji približno 6-odstotna.

¹⁶ Upravičeni porabniki so tisti, ki so dopolnili 75 let, porabniki, ki so na podlagi ekonomskega položaja ali zdravstvenega stanja (zaradi katerega potrebujejo električni medicinski pripomoček) upravičeni do socialnega dodatka, invalidi, osebe, ki živijo v zasilnih bivališčih po katastrofalnem dogodku ali na majhnem, nepovezanem otoku).

¹⁷ Za socialno tarifo člen 5(3) ne velja, saj lahko „ranljivi porabniki izberejo svojega dobavitelja in se popust uporabi za omrežnino“, zato lahko dobavitelji še naprej prosto določajo cene.

¹⁸ Direção-Geral de Energia e Geologia. *Estratégia Nacional de Longo Prazo para o Combate à Pobreza Energética (RCM 11/2024, 8.1.2024)*, 2024. <https://www.dgeg.gov.pt/media/rgicnggr/rcm-11-2024-08-01-2024-estrat%C3%A9gia-nacional-de-longo-prazo-para-o-combate-%C3%A0-pobreza-energ%C3%A9tica.pdf>.

napredka, nediskriminatorno obravnavo dobaviteljev, določanje cene, ki je višja od stroškov, obveščanje upravičencev o drugih konkurenčnih ponudbah ter preprečevanje navzkrižnega subvencioniranja med odjemalci, ki se jim energija dobavlja po tržnih cenah, in odjemalci, ki se jim energija dobavlja po reguliranih cenah. Medtem ko so nekatere države uspešno združile regulacijo cen s postopno liberalizacijo trga, so druge šele na samem začetku prehodnih faz. Iz tržne dinamike so razvidne velike razlike: od reguliranih tarif je na primer še vedno odvisnih 18 % gospodinjstev na Portugalskem, 27,3 % v Litvi, 29 % v Španiji, 57 % v Franciji in 63 % na Poljskem¹⁹. Te države poročajo, da zahteve iz člena 5(7), točka (a), obravnavajo z ukrepi za povečanje konkurence in da spremljajo napredek. Kljub temu pa vse niso določile točnih datumov za revizijo svojih shem.

Nasprotno pa v več državah članicah, na primer na Madžarskem, Slovaškem in v Bolgariji²⁰, regulirane tarife uporablja skoraj 100 % gospodinskih odjemalcev. Ukrepi v nekaterih državah članicah še vedno zajemajo mala in srednja podjetja (MSP). Taki ukrepi so sicer v skladu z Uredbo (EU) 2022/1854 dovoljeni med krizo, vendar so v nasprotju z direktivo o električni energiji.

V skladu s členom 5(7), točka (a), mora javne posege v določanje cen „spremljati [...] sveženj ukrepov za doseganje učinkovite konkurence in metodologija za ocenjevanje napredka v zvezi s temi ukrepi“. Za izpolnitev te obveznosti lahko države članice opredelijo časovni načrt, organiziran na podlagi ukrepov, ki bi morali vključevati opredeljene mejnike in metodologijo za ocenjevanje s kazalniki. V tem časovnem načrtu bi morali biti opredeljeni ukrepi za zmanjšanje izkrivljanj v mehanizmih oblikovanja cen, povečanje preglednosti tržnih signalov in zagotovitev poštene konkurence med dobavitelji, kar je v skladu s širšimi merili iz člena 5(7).

Države članice lahko z vezavo dobavnih cen na tržno dinamiko spodbudijo naložbe v energijo iz obnovljivih virov, izboljšajo stabilnost omrežja in podprejo dolgoročno predvidljivost stroškov za porabnike. Časovni načrt bi moral vključevati tudi **posvetovanje z deležniki**, vključno s proizvajalci energije, porabniki in regulatorji, da bi se obravnavali pomisleki glede cenovne dostopnosti in nestanovitnosti trga. S strukturiranim pristopom se bo ne le pospešilo vključevanje energije iz obnovljivih virov, temveč se bo tudi zagotovilo, da bodo države članice še naprej odporne proti zunanjim pretresom, kot so geopolitične motnje ali nenadne spremembe v povpraševanju po energiji.

Več držav članic je uspešno izvedlo prehod k spodbujanju učinkovite konkurence na maloprodajnem trgu energije, hkrati pa zaščitilo interese porabnikov. Irska je na primer med letoma 2000 in 2011 izvajala postopen pristop k odpiranju trga, hkrati pa pospešila liberalizacijo veleprodajnega trga. Litva je zdaj v napredni fazi uvajanja konkurence na maloprodajnem trgu in kaže odpornost kljub energetske krizi. Kot izhaja iz predloženih poročil, so tri druge države članice napovedale postopno odpravo cenovnih posegov v določanje maloprodajnih cen: Romunija od julija 2025, Poljska od septembra 2025 in Portugalska od decembra 2025. Iz teh primerov je jasno razvidno, kako se lahko s postopnimi, ciljno usmerjenimi strategijami tržna dinamika uravnoteži z varstvom porabnikov.

V skladu z določbami člena 5(4), točki (c) in (d), ter člena 5(7), točka (b), posegi ne smejo niti neupravičeno dajati prednosti določenim upravičencem ali dobaviteljem niti jih postavljati v slabši položaj. Vsa elektroenergetska podjetja morajo imeti enak dostop do odjemalcev, finančno breme posegov pa mora biti pravično porazdeljeno²¹. S temi določbami se

¹⁹ ACER, *Market Monitoring report 2025* (Poročilo o spremljanju trga za leto 2025).

²⁰ ACER, *Market Monitoring report 2024* (Poročilo o spremljanju trga za leto 2024), str. 23.

²¹ Glej tudi sodbo Sodišča z dne 20. aprila 2010, Federutility, C-265/08, ECLI:EU:C:2010:205, točki 45 in 46.

zagotavljajo enaki konkurenčni pogoji in preprečuje razdrobljenost trga, kar je bistveno na trgih s prevladujočim (uveljavljenim) dobaviteljem. Z reguliranimi cenami se ne bi smela dajati neupravičena prednost določenim dobaviteljem, in sicer niti z znamenjem reguliranih cen niti z uporabo okvira reguliranih cen za spodbujanje drugih pogodb na tržni podlagi zadevnega dobavitelja.

Države članice lahko z usklajevanjem dobavnih cen s tržnimi razmerami porabnikom zagotavljajo jasnejše cenovne signale, hkrati pa podprejo naložbe v obnovljive vire energije, okrepijo omrežje in izboljšajo dolgoročno predvidljivost stroškov za gospodinjstva. Na podlagi tega in kot splošni cilj za države članice, ki izvajajo cenovne posege, bi morale države članice pripraviti jasen, časovno opredeljen načrt za prehod na dobavne cene na tržni podlagi, ki bi bil usklajen z načeli prenovljene zasnove trga EU in cilji prehoda na čisto energijo.

Komisija bo opravila nadaljnja poizvedovanja o nameri vsake države članice, da določi in izvaja navedene časovne načrte. Komisija ocenjuje tudi spoštovanje pravil in načel EU ter bo okrepila sodelovanje z državami članicami za reševanje vseh odprtih vprašanj.

Čeprav v Direktivi (EU) 2019/944 ni določen nov datum poročanja po 1. januarju 2025, bodo države članice pozvane, naj prek nacionalnega energetskega in podnebne poročanja o napredku redno poročajo o ravni konkurence na maloprodajnem trgu električne energije. To poročanje lahko odraža obstoječe obveznosti poročanja v skladu s členom 4(9) direktive o plinu (Direktiva (EU) 2024/1788), ki določa predložitev poročil vsaki dve leti.

Uporaba načel iz člena 5(4)

Države članice imajo široko diskrecijsko pravico pri opredeljevanju, kaj so storitev splošnega gospodarskega pomena in s tem povezane obveznosti javnih storitev. Države članice so merila iz člena 5(4), točka (a), glede „splošnega interesa“, „nujnosti“ in „sorazmernosti“ razlagale različno²². Sodišče je v sodbi v zadevi Federutility opredelilo načelo sorazmernosti v okviru javnega posega v določanje cen zemeljskega plina, da bi se zagotovilo, da so javni posegi še naprej ciljno usmerjeni, učinkoviti in ustrezno uravnoteženi v svoji zasnovi in uporabi, zlasti pa mora biti poseg časovno omejen na to, kar je nujno za dosego cilja, ki mu sledi.

V skladu s členom 5(4), točka (d), morajo biti vsi javni posegi v določanje cen časovno omejeni in sorazmerni glede na upravičence. To zahtevo je treba razlagati v okviru širših načel sorazmernosti in uresničevanja splošnega interesa. Natančneje, poseg mora biti usklajen z nacionalno opredeljenimi cilji, kot je boj proti energijski revščini ali spodbujanje prehoda na učinkovito konkurenco. Časovna omejitev omogoča redne preglede, da se preveri, ali so še vedno izpolnjena vsa merila za posege, opredeljena v členu 5. Kadar se ukrepi nadaljujejo ali podaljšajo, bi jih bilo treba ponovno prigrasiti Komisiji na podlagi nove ocene potrebnosti.

1.4 Obseg konkurence v državah članicah

Ključni cilj direktive o električni energiji, zlasti člena 5, je zagotoviti učinkovito konkurenco na maloprodajnih trgih električne energije. V svojih poročilih je 18 držav članic navedlo, da po njihovem mnenju na maloprodajni ravni obstaja učinkovita konkurenca, pet držav članic²³ pa je navedlo, da je ni.

²² Ta avtonomija je izrecno zagotovljena z različnimi pravnimi instrumenti EU in potrjena s sodno prakso sodišč Unije. Sodišče Evropske unije namreč dosledno priznava, da pravo EU državam članicam ne preprečuje, da pri opredeljevanju storitev splošnega gospodarskega pomena upoštevajo cilje nacionalne politike.

²³ Avstrija, Grčija, Španija, Italija in Poljska.

Dva pogosto uporabljena kazalnika konkurence sta Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) in stopnja zamenjave dobavitelja²⁴. Z indeksom HHI se na podlagi tržnih deležev dobaviteljev meri raven koncentracije na trgu, pri čemer nizka raven koncentracije pomeni veliko število dobaviteljev in s tem večjo konkurenco, visoka raven koncentracije pa je povezana z manj konkurenčnimi pogoji. Od leta 2019 se je povprečni indeks HHI v EU rahlo znižal, kar kaže, da so se konkurenčni pogoji nekoliko izboljšali. Razmere po Uniji se razlikujejo, pri čemer se je v nekaterih državah članicah²⁵ konkurenca povečala, v drugih²⁶ pa zmanjšala. Na splošno se je konkurenca v državah članicah brez regulacije cen izboljšala, medtem ko se je v državah članicah, v katerih so za skoraj vsa gospodinjstva veljale regulirane cene, rahlo poslabšala (zvišanje indeksa HHI za 1,7 %). Kriza je na konkurenco vplivala negativno: med 12 državami članicami z doslednimi podatki o koncentraciji na trgu, preračunanimi na letno raven, se je enostavni (netehtani) povprečni indeks HHI zvišal za 4,7 %²⁷. To je mogoče delno pojasniti s konsolidacijo in izstopom dobaviteljev s trga²⁸ (zaradi krize) v nekaterih državah članicah.

Indeks HHI za sektor negospodinjiskih odjemalcev je v državah članicah na splošno nižji od indeksa HHI za sektor gospodinjiskih odjemalcev. Čeprav so se konkurenčni pogoji v sektorju negospodinjiskih odjemalcev od leta 2019 nekoliko izboljšali, so se v nekaterih državah članicah v letih 2022 in 2023 poslabšali.

Stopnje zamenjave se po EU zelo razlikujejo. Višje stopnje kažejo na zdrav konkurenčni trg, nižje stopnje pa na omejeno izbiro za odjemalce ali manjše sodelovanje porabnikov. V nekaterih državah članicah je ta stopnja občasno višja od 20 %²⁹, v drugih pa je stalno nižja od 5 %³⁰. Od uvedbe direktive o električni energiji se je v večini držav članic stopnja zamenjave zvišala tako v sektorju gospodinjiskih odjemalcev³¹ kot tudi v sektorju negospodinjiskih odjemalcev³². Medtem ko se je povprečna stopnja v EU v sektorju gospodinjiskih odjemalcev ob začetku krize leta 2022 zvišala (z 8,7 % na 9 %), se je leta 2023 znižala (na 7,15 %), verjetno zaradi učinka krize na dobavitelje in dinamike, vzpostavljene z javnimi posegi. Podoben vzorec je bil zabeležen v sektorju negospodinjiskih odjemalcev.

Agencija ACER³³ je ugotovila, da ima skoraj tri četrtine (73 %) držav članic, v katerih je stopnja zamenjave nižja od 10 %, prevladujoče dobavitelje. Ugotovila je tudi, da lahko cenovni posegi odvrtaajo od zamenjave dobavitelja, saj je delež gospodinjiskih odjemalcev, ki so upravičeni do cenovnih posegov, razmeroma manjši v državah članicah, v katerih je stopnja zamenjave dobavitelja višja od 10 %. Podobno so med državami članicami razlike tudi v stopnji zamenjave pri negospodinjiskih odjemalcih. Na splošno so stopnje zamenjave pri negospodinjiskih odjemalcih višje kot pri gospodinjiskih odjemalcih, pri čemer je bila povprečna stopnja pri njih v letu 2023 dvakrat višja od stopnje pri gospodinjiskih odjemalcih.

Skratka, zdi se, da so se kljub učinku kriz zaradi cen energije konkurenčni pogoji od uvedbe direktive o električni energiji nekoliko izboljšali. Vendar se razmere med državami članicami razlikujejo. Številni trgi so še vedno razmeroma koncentrirani, pri čemer številni anketiranci

²⁴ Podatke o obeh kazalnikih je zagotovila agencija ACER.

²⁵ Kot so Danska, Španija, Francija, Italija, Latvija in Portugalska.

²⁶ In sicer Estonija, Finska in Slovenija.

²⁷ To odstotno zvišanje se nanaša na povprečno spremembo indeksa HHI med letoma 2022 in 2021 za naslednjih 12 držav članic: Dansko, Estonijo, Španijo, Finsko, Francijo, Hrvaško, Irsko, Italijo, Litvo, Latvijo, Portugalsko in Slovenijo.

²⁸ Glej preglednico 10 v poročilu agencije ACER *Energy Retail and Consumer Protection 2023 Market Monitoring Report* (Maloprodajni energetski trg in varstvo porabnikov – Poročilo o spremljanju trga za leto 2023). V tem obdobju je bilo izstopov dobaviteljev s trga bistveno več kot vstopov novih udeležencev.

²⁹ Na primer v Španiji, Italiji in na Poljskem.

³⁰ V Avstriji, Bolgariji, na Hrvaškem, v Litvi, na Poljskem in Slovaškem.

³¹ Zvišala se je v 17 od 23 držav članic, za katere so na voljo podatki.

³² Zvišala se je v 15 od 22 držav članic, za katere so na voljo podatki.

³³ ACER, Poročilo o spremljanju trga za leto 2024, [ACER-CEER 2024 MMR Retail-1.pdf](#).

(21,7 %) menijo, da na maloprodajnem trgu električne energije v njihovi državi članici ni učinkovite konkurence.

Države članice so v svojih poročilih predstavile najnovejše informacije o težavah, s katerimi so se srečevale³⁴ pri izboljševanju konkurenčnih pogojev, pri čemer so bile največkrat navedene naslednje štiri ovire:

- 1) nizke stopnje zamenjave in/ali sporočeno majhno sodelovanje porabnikov (11 držav članic);
- 2) vpliv prevladujočega udeleženca na trgu (deset držav članic);
- 3) majhnost trga (devet držav članic) ter
- 4) omejen dostop do veleprodajnega trga in prisotnost drugih protikonkurenčnih praks na trgu (pet držav članic).

Državam članicam so na voljo ukrepi brez obžalovanja, s katerimi se lahko znatno izboljšajo konkurenca, dolgoročna odpornost trga in izbira porabnikov. S temi ukrepi se izboljšuje preglednost, dobaviteljem zagotavlja pravičen dostop do veleprodajnega trga in povečuje prožnost maloprodajnih pogodb. Ukrepi so opisani v naslednjem oddelku.

Države članice bi morale dati prednost uporabi veljavne zakonodaje, da bi zagotovile skladnost na celotnem notranjem trgu energije, hkrati pa omogočiti svobodno izbiro oblike in metode za doseganje skupnega cilja, kar je značilno za direktive. Ključno je, da države članice v celoti izvajajo direktivo o električni energiji, kakor je bila spremenjena z Direktivo (EU) 2024/1711 o zasnovi trga električne energije. Zapoznel ali nepopoln prenos teh pravil bi lahko ogrozil njihovo učinkovitost in podaljšal energetske negotovosti. Komisija potrjuje, da je pripravljena podpreti in pospešiti pravilno izvajanje ustrezne zakonodaje EU.

1.4.1 Nacionalni ukrepi za izboljšanje konkurence na trgu

Države članice so poročale o specifičnih ukrepih, ki so jih sprejele za izboljšanje konkurence od uvedbe direktive o električni energiji. Ti ukrepi so bili:

1. ukrepi za zagotovitev pravičnega in preglednega dostopa do veleprodajnega trga (16 držav članic);
2. uvedba orodij za primerjavo³⁵ (14 držav članic);
3. poenostavitev postopkov za lažji vstop novih dobaviteljev na trg (12 držav članic);
4. oglaševanje in informacijske kampanje za porabnike (devet držav članic);
5. uvedba specifičnih obveznosti za prevladujoče dobavitelje (osem držav članic);
6. uvedba zakonodajnih in regulativnih izboljšav (osem držav članic).

Prevladujoči položaj nekaterih udeležencev na trgu tako na področju proizvodnje kot tudi dobave še naprej ovira učinkovito konkurenco na maloprodajnih trgih električne energije. Zagotavljanje pravičnega in enakega dostopa dobaviteljev do veleprodajnega trga, vključno s pogodbami o nakupu električne energije in pogodbami na razliko, kot so bile uvedene z reformo trga električne energije³⁶, je ključno za delovanje trga, zlasti v državah članicah z znatno koncentracijo na trgu.

³⁴ Samo tri države članice (Švedska, Slovenija in Latvija) so navedle, da ni bilo očitnih ovir za konkurenco.

³⁵ Ta ukrep je obvezen v skladu s členom 14 direktive o električni energiji.

³⁶ Uredba (EU) 2024/1747 o spremembi uredb (EU) 2019/942 in (EU) 2019/943 glede izboljšanja zasnove trga električne energije v Uniji.

Da bi države članice izboljšale izvajanje člena 5, bi morale sprejeti ukrepe za uravnoteženje trga, in sicer z zagotavljanjem pravičnega in poštenega dostopa do veleprodajnega trga za vse dobavitelje in ohranjanjem popolne preglednosti.

Za konkurenco je poleg tega nujno, da se v vseh pogodbah na maloprodajnem trgu, vključno s tistimi na reguliranih trgih, spodbuja prožnost brez fosilnih goriv. Glede na omejitve omrežja in potrebo po cenovno dostopni energiji so ključna rešitev postale prožne pogodbe o dobavi.

Uvedba pametnih števecv je ključna za omogočanje prožnejših pogodb o dobavi. Prožnost je zdaj vključena v številne maloprodajne ponudbe – od dinamičnega oblikovanja cen in oblikovanja cen glede na čas porabe do hibridnih modelov, ki združujejo stabilnost in odzivnost –, kar porabnikom ponuja nove možnosti za zniževanje stroškov in prispevanje k stabilnosti omrežja.

Francija in Španija kažeta, da lahko prožnost deluje tudi v okviru reguliranih tarif prek mehanizmov, kot so oblikovanje cen za dnevno/nočno porabo in strukture, povezane z veleprodajo.

Države članice bi morale pospešiti uvajanje pametnih števecv, ki bi bilo podprto z jasnimi strategijami za sodelovanje porabnikov, da bi čim bolj povečale udeležbo v prožnih ponudbah. Vse dobavitelje, tudi regulirane, bi morale spodbujati, naj, kadar je izvedljivo, v ponudbe vključijo elemente prožnosti, kot je oblikovanje cen glede na čas porabe ali hibridno oblikovanje cen, hkrati pa zagotovijo varstvo porabnikov.

Kar zadeva kombinacijo prožnosti in regulacije cen, okvir iz člena 66a direktive o zasnovi trga električne energije zagotavlja, da imajo gospodinjstva ter mala in srednja podjetja še vedno spodbude za zmanjšanje porabe tudi v okviru reguliranih cen. Več držav članic je to načelo uspešno uporabilo med energetske krize, merila iz člena 66a pa bi lahko države članice izvajale tudi v obdobjih, ko ni krize, s čimer bi zaščitile porabnike in ohranile cenovne signale.

2. VLOGA PROŽNOSTI NA STRANI ODJEMA PRI ENERGETSKEM PREHODU

2.1 Prožnost kot ključni dejavnik, ki omogoča razogljičen elektroenergetski sistem, osredotočen na porabnike

Prožnost na strani odjema lahko podpira učinkovit in konkurenčen maloprodajni trg električne energije ter koristi tako neposredno porabnikom kot tudi širšemu sistemu. Aktiviranje maloprodajne prožnosti bo pripomoglo k vključevanju električne energije, proizvedene iz spremenljivih obnovljivih virov energije, in h krepitvi vloge porabnikov, da bodo boljše upravljali svojo energijo. Za uresničitev te prožnosti je potreben učinkovit regulativni okvir, ki bo varoval porabnike, spodbujal pravičen dostop in ohranjal cenovno dostopnost. V središču te spremembe bo pametna merilna infrastruktura.

Na splošno bi bilo treba porabnikom, ki želijo biti dejavni in trgu ponuditi svojo prožnost, to omogočiti. Za to potrebujejo jasen pravni okvir, inovativne rešitve in produkte, ki jim omogočajo, da imajo koristi od izbire ter poštenih cen in nagrad. Poleg tega bi morali imeti porabniki dostop do informacij in orodij prek sistemov naprednega merjenja³⁷ in učinkovitih ureditev dostopa do podatkov, ki bi jim omogočali, da sprejemajo informirane odločitve.

Enako pomembno je zagotoviti, da so končni odjemalci, ki sodelujejo pri prožnosti, zaščiteni z zanesljivimi zaščitnimi ukrepi glede pogodbenih dogovorov, preglednosti ter informacij o produktih in cenah, hkrati pa zagotoviti tudi varstvo podatkov. Dobavitelji, ki zagotavljajo prožne maloprodajne pogodbe in zlasti pogodbe z dinamičnimi cenami, bi morali porabnike ustrezno obveščati o povezanih tveganjih in koristih teh ponudb.

Poleg tega je treba dejavno spodbujati ozaveščenost porabnikov: ciljno usmerjene komunikacijske kampanje in pobude lahko pomagajo poudariti morebitne koristi in tveganja udeležbe v prožnosti, podpirajo informirano sodelovanje in spodbudijo več porabnikov, da prispevajo.

2.2 Programi za prilagajanje odjema

V členu 2, točka 20, direktive o električni energiji je „prilagajanje odjema“ opredeljeno kot sprememba električne obremenitve s strani končnih odjemalcev glede na njihove običajne ali trenutne vzorce porabe kot odziv na tržne signale, vključno s časovno spremenljivimi cenami električne energije ali plačili spodbud, ali kot odziv na sprejem ponudbe končnega odjemalca, bodisi samega bodisi z agregiranjem, za prodajo znižanja ali zvišanja odjema po določeni ceni na organiziranih trgih.

Programi za prilagajanje odjema so na splošno razdeljeni na programe, ki temeljijo na cenah (ali „implicitne“ programe) in programe, ki temeljijo na spodbudah (ali „eksplicitne“ programe). Pri prilagajanju odjema na podlagi spodbud se porabniki, pogosto prek tretje strani, vnaprej dogovorijo o zmanjšanju ali preusmeritvi porabe električne energije v zameno za neposredno finančno nadomestilo. V praksi se tovrstna prožnost uporablja predvsem na izravnalnih trgih, pri pomožnih storitvah in, kjer je ustrezno, pri mehanizmih za zmogljivost. Agregatorji imajo ključno vlogo pri združevanju manjših prožnih obremenitev gospodinjstev, podjetij in malih industrijskih odjemalcev ter virov za shranjevanje v količine, ki so dovolj velike, da lahko z njimi pomembno sodelujejo na trgih električne energije in zagotavljajo storitve za sistem.

³⁷ V skladu z opredelitvijo iz člena 2, točka 23, Direktive (EU) 2019/944 „sistem naprednega merjenja“ pomeni elektronski sistem, ki lahko meri električno energijo, dovedeno v omrežje, ali električno energijo, prejeta iz omrežja, ki zagotavlja več informacij kot običajni števec in ki je opremljen za pošiljanje in prejemanje podatkov v obliki elektronske komunikacije za namene obveščanja, spremljanja in nadzora.

Za sprostitev prilagajanja odjema, ki temelji na spodbudah, je bistveno zagotoviti, da lahko agregatorji, vključno z neodvisnimi agregatorji, dostopajo do trgov pod preglednimi in nediskriminatornimi pogoji ter da lahko porabniki enostavno sklenejo pogodbo o uporabi njihovih storitev.

Prožne maloprodajne pogodbe spadajo pod prilagajanje odjema na podlagi cene. V tem primeru se porabniki odzovejo na cene električne energije, ki se sčasoma spreminjajo, kot so tarife glede na čas porabe, dinamično oblikovanje cen ali oblikovanje cen v kritičnih konicah, in ustrezno prilagodijo svojo porabo, ne da bi se posebej izrecno zavezali zagotavljanju določenega zmanjšanja obremenitve.

2.3 Pravni okvir

S svežnjem za čisto energijo je bil uveden okvir za prožnost odjema, vključno z opredelitvijo ključnih vlog in odgovornosti med udeleženci na trgu ter načini, ki urejajo prožno maloprodajo električne energije. Direktiva (EU) 2019/944, kakor je bila spremenjena z direktivo o zasnovi trga električne energije³⁸, in Uredba (EU) 2019/943 o električni energiji³⁹ (v nadaljnjem besedilu: uredba o električni energiji), kakor je bila spremenjena z Uredbo (EU) 2024/1747⁴⁰, skupaj zagotavljata pravni okvir za prožne maloprodajne ponudbe, vključno z določbami, ki porabnikom omogočajo, da imajo posebne pogodbe za prilagodljive obremenitve, kot so polnjenje električnih vozil in toplotne črpalke, ki so ločene od primarne gospodinjne rabe.

Prilagajanje odjema je najučinkovitejše, kadar imajo porabniki dostop do maloprodajnih cen na tržni podlagi, kot se zahteva s členom 5 direktive o električni energiji. V državah članicah, v katerih še vedno veljajo cenovni posegi, je treba prehod z njih skrbno upravljati, da se zaščiti cenovna dostopnost, hkrati pa omogočijo jasni cenovni signali, na katerih temeljijo prožne pogodbe o dobavi električne energije.

Člen 11 direktive o električni energiji dopolnjuje osnovne določbe o prosti izbiri dobavitelja in dobavnih cenah na tržni podlagi z zahtevo, da mora biti na trgu končnim odjemalcem s pametnim števcem na voljo vsaj ena pogodba z dinamičnimi cenami električne energije. Za zagotovitev preglednosti in zaupanja ter olajšanje informiranih odločitev morajo dobavitelji jasno opisati morebitne koristi in tveganja, preden odjemalci podpišejo pogodbo.

Te določbe so okrepljene s členom 13 o pogodbah o agregiranju ter členoma 15 in 17, v katerih je opredeljena ureditev za aktivne odjemalce in prilagajanje odjema z agregiranjem. Države članice morajo porabnikom in agregatorjem zagotoviti nediskriminatoren dostop do vseh trgov električne energije ter vzpostaviti ustrezne tržne mehanizme, ki omogočajo prožnost za sodelovanje in ustrezno vrednotenje na vseh trgih.

Pričakuje se, da bodo prihodnja pravila, kot je omrežni kodeks za prilagajanje odjema⁴¹, ki bo določal skupni okvir EU za aktiviranje in nagrajevanje prožnosti na trgih, skupaj z izvedbenim aktom o interoperabilnosti podatkov za prilagajanje odjema⁴², ki bo olajšal dostop do ustreznih podatkov, dopolnjevala obstoječi okvir in dodatno podpirala uvajanje prilagajanja odjema.

³⁸ Direktiva (EU) 2024/1711 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o spremembi direktiv (EU) 2018/2001 in (EU) 2019/944 glede izboljšanja zasnove trga električne energije v Uniji (UL L, 2024/1711, 26.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj>).

³⁹ Uredba (EU) 2019/943 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o notranjem trgu električne energije (prenovitev) (UL L 158, 14.6.2019, str. 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>).

⁴⁰ Uredba (EU) 2024/1747 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o spremembi uredb (EU) 2019/942 in (EU) 2019/943 glede izboljšanja zasnove trga električne energije v Uniji (UL L, 2024/1747, 26.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1747/oj>).

⁴¹ Pravna podlaga za ta omrežni kodeks je člen 59(1), točka (e), Uredbe (EU) 2019/943.

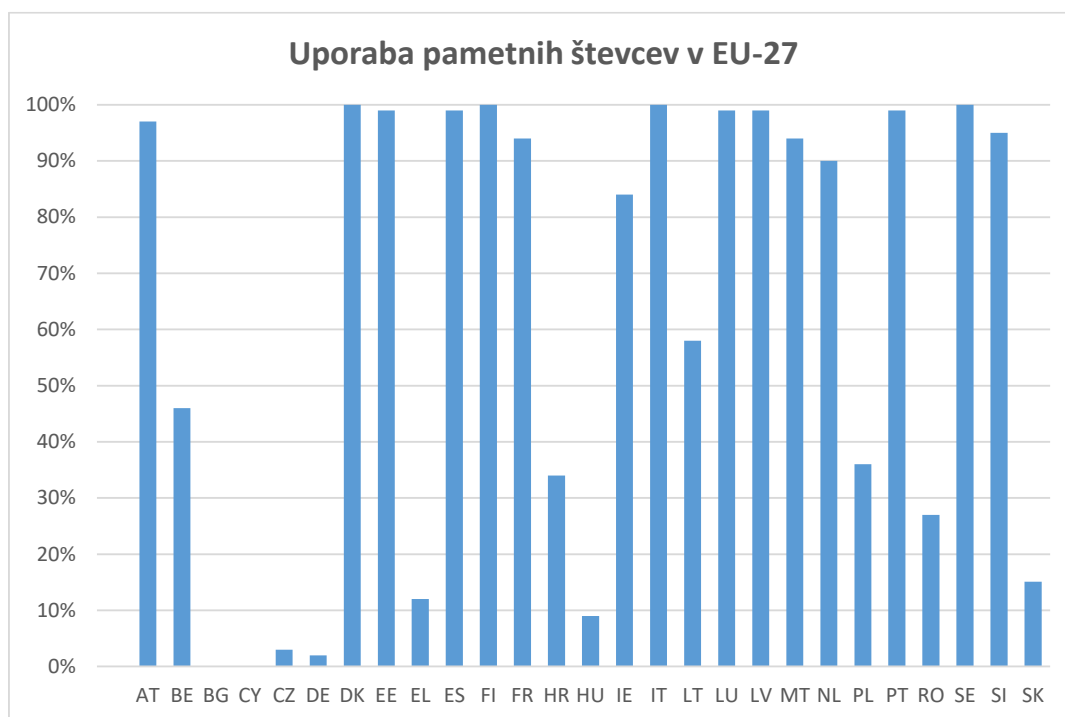
⁴² Pravna podlaga za ta izvedbeni akt je člen 24(2) Direktive (EU) 2019/944.

Poleg tega bo kodeks ravnanja za energijsko pametne naprave⁴³ pomagal zagotoviti, da se bodo lahko povezane naprave v pametnih domovih nemoteno odzivale na prožne pogodbe o dobavi, kar bo okrepilo sodelovanje porabnikov in učinkovitost sistema.

2.4 Pametno merjenje kot temeljni dejavnik

Pametni števeci so bistvena zahteva za porabnike, da lahko sodelujejo pri prožni porabi energije, saj omogočajo obračunavanje na podlagi časa porabe in vpogled v realnem času ter podpirajo avtomatizacijo. Zagotavljajo tudi izboljššan in varen dostop do podatkov o merjenju in porabi ter končnim odjemalcem pomagajo prejemati jasne ocene stroškov in prilagojene ponudbe. To jim omogoča, da sprejemajo informirane odločitve. V državah članicah, kjer je uvajanje v bolj napredni fazi, so porabnikom že na voljo produkti, vezani na cene na veleprodajnem trgu, ki spodbujajo odzivnost na strani odjema in prispevajo k zniževanju stroškov sistema.

Čeprav je uvajanje sistemov naprednega merjenja v EU znatno napredovalo, so razmere še vedno neenake. Stopnja uporabe pametnega merjenja električne energije v EU-27 je bila na podlagi podatkov ACER-CEER⁴⁴ konec leta 2024 približno 60-odstotna. Petnajst držav članic je doseglo stopnjo uporabe nad 80 %, vključno z desetimi državami članicami, ki so blizu popolne pokritosti. V dvanajstih državah članicah je stopnja uporabe še vedno pod 80 %, pri čemer jih sedem od njih zaostaja bodisi zaradi zamud pri uvajanju bodisi zato, ker se še niso odločile za obsežno uvajanje. Na spodnjem grafu je prikazana uporaba pametnih števcov v EU.

Slika 1: Uvedba pametnega merjenja v EU (na podlagi podatkov iz poročila ACER-CEER o spremljanju trga za leto 2024 ter informativnih pregledov agencije ACER po državah (julij 2025))

⁴³ Spletišče Evropske komisije in Skupnega raziskovalnega središča o kodeksu ravnanja za energijsko pametne naprave, dostop 25. septembra 2025; naslov URL: <https://ses.jrc.ec.europa.eu/development-of-policy-proposals-for-energy-smart-appliances>.

⁴⁴ ACER-CEER, *Energy Retail Market Monitoring Report 2024* (Maloprodajni energetski trg – Poročilo o spremljanju trga za leto 2024) (september 2024), in ACER, *Electricity country sheets Monitoring data 2024* (Informativni pregledi o električni energiji po državah – Podatki o spremljanju za leto 2024) (julij 2025).

Sistemi naprednega merjenja morajo vključevati funkcionalnosti iz člena 20 direktive o električni energiji. Funkcionalnosti, kot sta zagotavljanje potrjenih podatkov o meritvah in zagotavljanje podatkov v skoraj realnem času, ki odražajo bilančni obračunski interval na nacionalnem trgu, so ključne za pomoč pri uvedbi energetskih storitev, s katerimi se nagrajujejo vzorci prožne porabe.

Poleg tega porabniki pred namestitvijo pametnih števecv ali ob njej potrebujejo ustrezne nasvete in informacije. To je bistveno, da se okrepi zaupanje porabnikov in omogoči sprejemanje informiranih odločitev. Namen takih nasvetov in informacij ne bi smel biti le ozaveščanje o možnostih, ki so na voljo porabnikom, temveč tudi izboljšanje razumevanja, kako lahko naprave, ki omogočajo prožnost (kot so toplotne črpalke, polnilniki električnih vozil ali naprave za pametni dom), komunicirajo s pametnimi števci. To bo pomagalo pospešiti učinkovito uporabo prožnosti na maloprodajnih trgih s spodbujanjem praktičnega vključevanja prilagodljivih naprav in pametne merilne infrastrukture.

Interoperabilni dostop do merjenih podatkov in podatkov o porabi je prav tako ključen za popolno izkoriščanje potenciala pametnih števecv in olajšanje storitev prožnosti. Komisija pripravlja podlago za bolj specifična tehnična pravila o interoperabilnosti podatkov za prilagajanje odjema. Omogočanje dostopa do merjenih podatkov je bistveno ne le za podporo storitvam prilagajanja odjema, temveč tudi za spodbujanje inovativnih maloprodajnih ponudb in krepitev vloge porabnikov, da dejavno upravljajo svojo porabo in potencial prožnosti.

V zvezi s tem izstopajo tri prednostne naloge:

- **hitra uvedba:** zagotavljanje, da se pametni števci uvedejo nemudoma in so opremljeni s funkcionalnostmi, ki omogočajo dinamične cene, povratne informacije v skoraj realnem času ter interoperabilnost za nemoten in varen dostop do podatkov;
- **interoperabilen dostop do podatkov:** z zahtevami EU glede dostopa do podatkov, vključno z Uredbo (EU) 2023/1162^{45, 46}, se zagotavlja, da lahko ponudniki storitev in porabniki brez težav in učinkovito uporabljajo merjene podatke in podatke o porabi v okviru storitev prožnosti;
- **sodelovanje porabnikov:** da bi bila uvedba pametnih števecv popolnoma učinkovita, je najbolje, da jo dopolnjujejo jasna komunikacija, hišni prikazovalniki in digitalna orodja, ki porabnikom omogočajo, da si ogledajo in razumejo podatke o porabi in stroških energije ter ukrepajo v zvezi z njimi.

2.5 Spodbujanje prožnih maloprodajnih pogodb, ki ustrezajo svojemu namenu

Prožne maloprodajne pogodbe porabnikom omogočajo, da prek cenovnih signalov aktivno sodelujejo na trgu, upravljajo svojo porabo električne energije in si znižujejo račune, hkrati pa omogočajo tudi boljše upravljanje konične porabe. Podpirajo tudi učinkovitost sistema in vključevanje energije, proizvedene iz obnovljivih virov, s spodbujanjem porabe v obdobjih, ko je na voljo veliko poceni in nizkoogljične električne energije.

Obstajajo različne vrste prožnih pogodb o dobavi električne energije, ki so primerne za različne profile porabnikov:

⁴⁵ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2023/1162 z dne 6. junija 2023 o zahtevah za interoperabilnost ter nediskriminatornih in preglednih postopkih za dostop do merjenih podatkov in podatkov o porabi (UL L 154, 15.6.2023, str. 10, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2023/1162/oj).

⁴⁶ Uredba (EU) 2023/1162 zagotavlja pregleden okvir, ki končnim odjemalcem in upravičenim strankam omogoča pravočasen, enostaven in varen dostop do potrjenih preteklih ter nepotrjenih merjenih podatkov in podatkov o porabi v skoraj realnem času. V njej so določena pravila, ki olajšujejo interoperabilnost pri dostopu do podatkov in njihovi izmenjavi s strani udeležencev na trgu, hkrati pa spodbujajo energetske storitve in konkurenco na maloprodajnem trgu.

- pogodbe z dinamičnim oblikovanjem cen⁴⁷, ki temeljijo na cenah na veleprodajnem trgu, porabnikom zagotavljajo cenovne signale, ki spodbujajo prilagajanje njihove porabe energije v realnem času. Ustrezne so zlasti za porabnike s prilagodljivimi sredstvi, kot so električna vozila in toplotne črpalke, ki lahko enostavno prilagodijo svoj odjem in znatno znižajo svoje račune za energijo;
- dobavni produkti s tarifo glede na čas porabe, pri katerih je dan razdeljen na omejeno število cenovnih intervalov (npr. dan/noč ali čas konične/zunajkonične obremenitve). So manj zapleteni in bolj predvidljivi ter dostopni končnim uporabnikom z določeno zmožnostjo prenosa obremenitve;
- hibridne pogodbe, ki pogosto vključujejo fiksni in prožen element oblikovanja cen, za porabnike, ki želijo bolj predvidljive stroške energije. Porabniku omogočajo, da izkoristi prednosti prožnosti, hkrati pa se izogne temu, da je popolnoma izpostavljen nestanovitnosti cen;
- oblikovanje cen v kritičnih konicah, pri katerem se cene električne energije znatno zvišajo v obdobjih čezmernega odjema ali omejene ponudbe (npr. kadar je prispevek obnovljivih virov energije majhen).

Te pogodbe skupaj porabnikom zagotavljajo veliko izbiro, ki je usklajena z njihovo sposobnostjo in pripravljenostjo za prožno sodelovanje.

Pogodbe z dinamičnimi cenami električne energije: pogodbe z dinamičnimi cenami povezujejo maloprodajne cene neposredno s cenami na veleprodajnem trgu, običajno na trgu za dan vnaprej ali trgu znotraj dneva. Porabnikom, ki imajo prilagodljiva sredstva in so pripravljeni obvladovati cenovno tveganje, kot so lastniki električnih vozil ali gospodinjstva s pametnimi ogrevalnimi sistemi, lahko zagotovijo znatne prihranke pri stroških energije, saj jim omogočajo, da izkoristijo nižje cene, kadar je proizvedene veliko energije iz obnovljivih virov, hkrati pa pomenijo izpostavljenost višjim cenam, ko je sistem obremenjen⁴⁸.

Po podatkih ACER-CEER⁴⁹ so pogodbe z dinamičnimi cenami gospodinjstvom na voljo v 16 državah članicah, vendar je bila znatna uporaba tovrstnih pogodb ugotovljena le v nekaj državah⁵⁰. Več držav članic z zelo nizko stopnjo uporabe pametnih števecv sploh ne ponuja pogodb z dinamičnimi cenami, z le nekaj izjemami. Na teh trgih je mogoče pomanjkanje prožnih maloprodajnih ponudb pojasniti z neobstojem omogočitvene infrastrukture, kar kaže, kako pomembno je pospeševanje uvajanja pametnih števecv za sprostitev prožnosti na strani odjema.

Pravni okvir in glavna načela za pogodbe z dinamičnimi cenami električne energije: v direktivi o električni energiji je „pogodba z dinamičnimi cenami električne energije“ opredeljena kot pogodba o dobavi, ki odraža cene na promptnih trgih v intervalih, ki so najmanj enaki frekvenci tržne poravnave⁵¹. Vsi porabniki s pametnim števcem imajo pravico, da zahtevajo sklenitev pogodbe z dinamičnimi cenami električne energije z vsaj enim

⁴⁷ Dinamično oblikovanje cen se pogosto imenuje oblikovanje cen v realnem času, glej na primer Florence School of Regulation, *Dynamic Retail Electricity Tariffs: Choices and Barriers* (Dinamične tarife za maloprodajo električne energije: možnosti in ovire), 2020.

⁴⁸ Na podlagi podatkov iz poročila agencije ACER o spremljanju trga za leto 2025 (*Rewarding Flexibility: How retail contract choice can help unlock consumer flexibility*) (Nagrajevanje prožnosti: kako lahko izbira maloprodajnih pogodb pomaga sprostiti prožnost na strani porabnikov) in na podlagi izračunov Komisije bi lahko porabniki električne energije dosegli prihranke v višini do 40 %, če bi prešli na pogodbo z dinamičnimi cenami in aktivno upravljali svojo porabo.

⁴⁹ ACER-CEER, Maloprodajni energetski trg – Poročilo o spremljanju trga za leto 2024 (preglednica v Prilogi 3).

⁵⁰ Glede na informativne preglede agencije ACER o električni energiji po državah (julij 2025) je le v nekaj državah članicah stopnja uporabe pogodb z dinamičnimi cenami nad 5 % (FI, LV, NL, SE, ES).

⁵¹ „Pogodba z dinamičnimi cenami električne energije“ pomeni pogodbo o dobavi električne energije med dobaviteljem in končnim odjemalcem, ki odraža spreminjanje cen na trenutnih trgih, vključno s trgi za dan vnaprej in trgi znotraj dneva, v intervalih, ki so najmanj enaki frekvenci tržne poravnave.

dobaviteljem in z vsakim dobaviteljem, ki ima več kot 200 000 odjemalcev v zadevni državi. Pogodbe z dinamičnimi cenami bi morale porabnikom zagotoviti natančen odraz nihanj tržnih cen in jim tako omogočiti, da se nanje ustrezno odzovejo. Splošni cilj je, da končni odjemalci, ki sklenejo pogodbo z dinamičnimi cenami, prilagodijo svoje vzorce porabe na prožen način, kar prispeva k ublažitvi nenadnih zvišanj veleprodajnih cen.

V skladu s členom 11(1a) direktive o električni energiji morajo biti odjemalci pred sklenitvijo ali podaljšanjem katere koli pogodbe, vključno s pogodbo z dinamičnimi cenami, obveščeni o skupni ceni in njeni razčlenitvi ter o tem, ali je cena fiksna, spremenljiva ali dinamična. Čeprav dobavitelji pri pogodbah z dinamičnimi cenami porabnikom končne cene ne morejo sporočiti več tednov vnaprej⁵², bi morali biti sposobni jasno navesti, kako se cene na promptnih trgih odražajo v cenah za porabnike.

Poleg tega in v zvezi z varstvom porabnikov morajo dobavitelji v skladu s členom 11(2) Direktive (EU) 2019/944 končne odjemalce v celoti seznaniti s priložnostmi (npr. nižji stroški pri prilagajanju porabe cenejšim obdobjem, sodelovanje pri vključevanju energije iz obnovljivih virov), stroški in tveganji (npr. izpostavljenost nenadnim zvišanjem cen, večja nestabilnost računov za porabnike brez prožnosti). Enako pomembno je končne odjemalce seznaniti s tehničnimi pogoji, zlasti s potrebo po ustreznem pametnem števcu.

Hibridne pogodbe: pogodbe z dinamičnimi cenami morda niso primerne za vse odjemalce. Okoliščine nekaterih porabnikov so lahko takšne, da so omejeni v smislu prožnosti, ki jo lahko zagotovijo v okviru pogodbe z dinamičnimi cenami. Drugi porabniki so morda zaskrbljeni zaradi izpostavljenosti finančnemu tveganju v obdobjih izrazite nestanovitnosti cen.

Zaradi nedavnih nenadnih zvišanj cen energije je to še bolj očitno, kar poudarja potrebo po pogodbenih možnostih, ki bi zagotavljale tako prožnost kot tudi stabilnost. Pogodbe s hibridnim oblikovanjem cen zagotavljajo mešanico stabilnosti in prožnosti, ki je lahko idealna za porabnike, ki želijo ohraniti predvidljivost svojih računov za energijo, hkrati pa so tudi pripravljene prihraniti s prilagajanjem, kako in kdaj uporabljajo električno energijo. Hibridne pogodbe združujejo predvidljivost in odzivnost, zato jih je mogoče prilagoditi različnim potrebam porabnikov in lahko poleg določene ravni prožnosti ponudijo določeno stopnjo varnosti, s čimer se porabnikom zagotovijo večja izbira, nadzor in zaupanje v upravljanje njihove porabe energije.

Agencija ACER in Svet evropskih energetske regulatorjev (CEER)⁵³ sta opredelila več vrst hibridnih pogodb. Nekatero hibridno pogodbo so zasnovane tako, da porabnike ščitijo pred nenadnimi zvišanji cen, hkrati pa še vedno odražajo tržna gibanja. S cenovnimi kopicami je na primer mogoče zagotoviti, da porabnik ne prejme nepričakovano visokih računov. Druge pogodbe ponujajo brezplačne ali poceni ure, ki porabnike spodbujajo, da svojo uporabo preusmerijo na ta obdobja z nižjimi stroški. Obstaja tudi možnost prilagojenih pogodb za električna vozila, ki združujejo pavšalne zunajkonične tarife s spodbudami za pametno polnjenje. Take pogodbe bi lahko vključevale zmožnost dvosmernega polnjenja ter porabnikom zagotavljale posebne spodbude za oddajanje energije nazaj v omrežje v času konične obremenitve in za polnjenje, ko so cene nizke.

Da bi države članice podprle uvajanje hibridnih pogodb, bi morale vzpostaviti regulativne pogoje, ki bi dobaviteljem omogočali preizkušanje inovativnih hibridnih ponudb, hkrati pa zagotavljali preglednost, primerljivost in varstvo porabnikov. Zagotavljanje prepoznavnosti

⁵² Kot se zahteva v členu 10(4) Direktive (EU) 2019/944.

⁵³ ACER-CEER, Maloprodajni energetski trg – Poročilo o spremljanju trga za leto 2024.

takih produktov z orodji za primerjavo cen bo ključno, da se porabnikom omogoči sprejemanje informiranih odločitev in prepreči zmeda.

Primeri iz držav članic⁵⁴

Na **Finskem** hibridna pogodba⁵⁵ združuje fiksno in prožno oblikovanje cen. Porabniki plačajo fiksno ceno za svojo porabo, vendar lahko svoje račune znižajo s preusmeritvijo uporabe na ure z nižjimi cenami (npr. med 1.00 in 6.00). Korist lahko pridobijo z ustreznim časovnim načrtovanjem energetske intenzivnih dejavnosti, kot sta polnjenje električnega vozila ali ogrevanje vode, hkrati pa se izognejo tveganju znatnih zvišanj cen v primerjavi z dinamično pogodbo.

Prav tako na Finskem⁵⁶ različica modela fiksnega in prožnega oblikovanja cen združuje pogodbo s fiksno ceno z mesečnim „učinkom porabe“, pri čemer lahko porabniki na podlagi informacij, prejetih prek aplikacije, prilagodijo svojo porabo električne energije, da izkoristijo cenejše dneve in ure, s čimer se znižajo njihovi končni stroški električne energije.

V **Belgiji** neka pogodba⁵⁷ ponuja fiksne zunajkonične ure v treh časovnih pasovih, pri čemer združuje pasove z nizko ceno in pasove z zelo nizko ceno. Odjemalci so lahko prek aplikacije obveščeni o različnih časovnih pasovih in tako optimizirajo svojo porabo. Lastniki električnih vozil lahko uporabljajo funkcijo pametnega polnjenja.

V **Franciji** pogodba, namenjena izključno električnim vozilom⁵⁸, združuje polnilno postajo, posebno tarifo za električno energijo in aplikacijo, prek katere ima uporabnik dostop do storitev spremljanja in pametnega polnjenja. Odjemalci lahko svoja vozila polnijo v obdobjih nizkih stroškov ter s funkcijo pametnega polnjenja optimizirajo polnjenje in prihranke.

Oblikovanje cen v kritičnih konicah: člen 7a uredbe o električni energiji določa poseben produkt za izravnavo konic, ki naj bi se uporabljal le v času krize zaradi cen električne energije⁵⁹. Ta začasni in časovno omejeni regulirani mehanizem za izravnavo konic lahko soobstaja s ponudbami na tržni podlagi v zvezi z oblikovanjem cen v kritičnih konicah. Te že obstajajo v nekaterih državah članicah, kjer dobavitelji v okviru običajnih maloprodajnih dejavnosti ponujajo produkte za oblikovanje cen v konicah, da bi porabnike spodbudili k zmanjšanju odjema v obdobjih visokih stroškov. Tovrstni komercialni produkti za oblikovanje cen v kritičnih konicah so del rednih maloprodajnih inovacij in izbire porabnikov.

Povečanje izbire z več pogodbami o dobavi: spremenjeni člen 4 Direktive (EU) 2019/944 krepi pravice porabnikov z zagotavljanjem, da lahko vsi končni odjemalci ne le prosto izberejo svojega dobavitelja električne energije, temveč tudi sklenejo več kot eno pogodbo o dobavi

⁵⁴ Primeri, predstavljeni v tem dokumentu, se uporabljajo le za ponazoritev vrst obravnavanih pogodb. Niso izčrpen seznam produktov, ki so na voljo po vsej EU.

⁵⁵ Pogodba „Välkky“, ki jo ponuja družba Väre Ltd.

⁵⁶ Pogodba „Oomi Flex“, ki jo ponuja družba Oomi Oy; družba ocenjuje, da 90 % odjemalcev na podlagi te prožne pogodbe plača manj v primerjavi s pogodbo s popolnoma fiksno ceno, in sicer s časovnim načrtovanjem porabe električne energije. Odjemalci lahko plačajo več, kot znaša fiksna cena, če porabe ne prilagodijo glede na čas. Aplikacija ima ključno vlogo pri obveščanju odjemalcev o stroškovno najučinkovitejših obdobjih porabe.

⁵⁷ Pogodba „Empower Flexi-time“, ki jo ponuja družba ENGIE, za odjemalce z večjo porabo, ki lahko preusmerijo znaten del svoje porabe električne energije (na primer električni avtomobili, pametne baterije ali programljive energetske intenzivne naprave).

⁵⁸ Pogodba „Ma Recharge Intelligente“, ki jo ponuja družba ENGIE.

⁵⁹ Kot je razglašena v skladu s členom 66a Direktive (EU) 2019/944.

hkrati, tako da imajo več merilnih in obračunskih točk v okviru enotne priključne točke za svoj objekt. To možnost lahko omogočijo sistemi naprednega merjenja ali individualni števc⁶⁰.

Ta nova določba ima pomembne posledice za spodbujanje prožnosti v maloprodajnih pogodbah. Porabnikom zlasti omogoča, da odjem električne energije razporedijo po različnih pogodbah glede na naravo svojih obremenitev. Zato lahko svoje potrebe po električni energiji pokrijejo z uporabo različnih pogodb za svoje naprave. Na primer:

- električna vozila: odjemalci lahko izberejo dinamično pogodbo ali pogodbo o času porabe za polnjenje električnih vozil, pri čemer optimizirajo stroške s preusmeritvijo polnjenja na ure z nižjo ceno;
- toplotne črpalke: ogrevalne obremenitve bi se lahko krile s pogodbo o času porabe ali, če to omogoča namestitvev, pogodbo z dinamičnimi cenami ali hibridno pogodbo;
- osnovna obremenitev gospodinjstev: preostali odjem gospodinjstev se lahko pokrije s konvencionalno pogodbo s fiksno ceno, ki zagotavlja predvidljivost za dnevno porabo.

Tako ločevanje pogodb preprečuje izbiro „vse ali nič“, s katero se lahko soočajo porabniki, če za celotno porabo gospodinjstva sklenejo dinamično pogodbo. Namesto tega lahko gospodinjstva stabilnost združijo s prožnostjo, tako da del svojega odjema zaščitijo pred kakršnim koli cenovnim tveganjem, hkrati pa prilagodljive obremenitve izpostavijo ustreznim cenovnim signalom.

Povezava z omrežninami: omrežnine predstavljajo znaten del računa za električno energijo⁶¹ in glede na to, da naj bi se naložbe v omrežje v prihodnjih letih povečale, se bo ta delež verjetno še povečal⁶². Omrežnine, ki odražajo stroške, lahko spodbudijo preusmeritev odjema iz konic, znižajo skupne stroške sistema in dopolnjujejo prožne maloprodajne pogodbe⁶³. Za čim večjo učinkovitost bi morale tarifne strukture odražati stroške sistema, spodbujati preusmerjanje obremenitve v času konic ter ostati pravične in cenovno dostopne za vse uporabnike, vključno s tistimi z omejenim potencialom prožnosti. Prednosti manjše prezasedenosti omrežja bi morale privedi do nižjih stroškov sistema.

Z omrežninami, ki odražajo stroške, je v skladu s smernicami Komisije o zasnovi distribucijskih tarif iz leta 2025⁶⁴ mogoče uskladiti spodbude in dodatno nagraditi spremembe odjema v primerih, ko dobavitelji ponujajo dinamične ali hibridne pogodbe. Države članice in regulatorje se zato spodbuja, naj zagotovijo, da omrežnine odražajo stroške in dajejo signale o prožnosti, ki so skladni s prožnimi maloprodajnimi pogodbami. Za to je potrebno tesno usklajevanje med regulatorji, operaterji sistema in ustreznimi deležniki.

Da bi države članice spodbudile in podprle razvoj prožnosti, bi se morale v sodelovanju z regulativnimi organi in dobavitelji osredotočiti zlasti na naslednje vidike:

⁶⁰ V skladu z uvodno izjavo 19 Direktive (EU) 2024/1711 je zaradi napredka v tehnologiji merjenja in individualnega merjenja v povezavi z informacijsko in komunikacijsko tehnologijo zdaj tehnično mogoče, da ima en objekt več dobaviteljev.

⁶¹ Po podatkih iz poročila ACER-CEER o spremljanju trga za leto 2024 za maloprodajni energetski trg stroški elektroenergetskega omrežja predstavljajo 24 % povprečnega računa za električno energijo v EU. Medtem ko so stroški omrežja v preteklosti predstavljali večji delež računa za električno energijo, je zaradi nedavnih zvišanj cen električne energije postavka energije postala glavni dejavnik skupnih stroškov energije, ki jih nosijo porabniki.

⁶² C(2025) 4010 final, Smernice o omrežninah, primernih za prihodnost, za znižanje stroškov energetskega sistema.

⁶³ Prožne tarife distribucijskega omrežja so lahko dodaten vzvod za spodbujanje prožne porabe. Trenutno številne države članice že uporabljajo neobvezne ali obvezne „nočne“ ali druge omrežne tarife glede na čas porabe (ACER, *Unlocking flexibility: No-regret actions to remove barriers to demand response* (Izkoriščanje prožnosti: ukrepi brez obžalovanja za odpravo ovir za prilagajanje odjema), 2025). Omrežnine se lahko zaračunajo neposredno na podlagi pogodbe o omrežnih storitvah ali posredno na podlagi pogodbe o dobavi energije.

⁶⁴ C UL C, C/2026/126, 9.1.2026, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/126/oj>.

- **diverzifikacijo maloprodajnih produktov** s podpiranjem uvedbe dinamičnih in hibridnih produktov ter produktov na podlagi časa porabe, ki omejujejo izpostavljenost trgu, hkrati pa ohranjajo cenovne signale, tako da imajo porabniki z različnimi stopnjami pripravljenosti in sposobnosti za prevzemanje tveganj možnost izbire prožne pogodbe;
- **spodbujanje inovacij** s podpiranjem pilotnih projektov in regulativnih peskovnikov za uvajanje novih produktov na trg, kot so hibridne pogodbe. To je treba dopolniti s pravičnimi, časovno omejenimi in ustreznimi spodbudami, zasnovanimi na socialno umerjen način, da se podpre začetna uporaba prožnih ponudb in omogočitvenih naprav (npr. vključevanje električnih vozil in toplotnih črpalk, pametne krmilne naprave). Te spodbude bi morale biti skrbno strukturirane, da se prepreči nazadovanje ter zagotovi, da ranljiva in energijsko revna gospodinjstva niso izključena;
- **zagotovitev, da prožnost ostane prostovoljna**, pregledna in prilagojena različnim potrebam porabnikov, z zaščitnimi ukrepi za energijsko revne in ranljive odjemalce. Države članice bi morale zagotoviti, da se z maloprodajnimi ponudbami nagrajuje prožnost, hkrati pa ščitijo tisti porabniki, ki so manj sposobni sodelovati. Države članice bi morale tudi zagotoviti, da so porabniki dobro zaščiteni pred nepoštenimi praksami trženja, vključno z agresivnim trženjem po telefonu in zavajajočimi informacijami, zaradi katerih bi lahko sklenili pogodbe z dinamičnimi cenami, ki ne ustrezajo njihovim potrebam;
- **zagotovitev razpoložljivosti pametnega merjenja in optimalnega dostopa do podatkov, ki ustrezata svojemu namenu**, s pospešitvijo uvajanja pametnih števecv in popolnim izvrševanjem zahtev glede interoperabilnosti pri dostopu do podatkov (Izvedbena uredba (EU) 2023/1162), s čimer se porabnikom in ponudnikom storitev omogoči pravočasen in varen dostop do informacij. Zagotoviti je treba minimalne standarde v skladu z obveznimi funkcionalnostmi (člen 20 direktive o električni energiji) za pokritost s pametnimi števci, dostop do podatkov v skoraj realnem času in sprožilce za avtomatizacijo, da se lahko porabniki in orodja tretjih strani učinkovito odzovejo;
- **ozaveščanje porabnikov** z zagotavljanjem jasnih informacij o prednostih, slabostih in ustreznosti posameznih vrst pogodb. To bi lahko vključevalo jasne in enostavne kampanje prek različnih komunikacijskih platform in sredstev, ki bi zajemale oblikovanje cen, tipične vplive na račune za različne profile porabnikov, scenarije tveganja in možnosti za vložitev pritožbe;
- **zahtevo, da dobavitelji električne energije predložijo ponazoritvene primerjave računov**, ki na podlagi preteklih podatkov o porabi prikazujejo, kaj bi porabnik plačal v okviru dinamične ali fiksne ponudbe ali ponudbe glede na čas porabe. Dobavitelji bi lahko pred sklenitvijo pogodbe z odjemalcem uporabljali tudi neodvisne metode za profiliranje tveganj odjemalcev. Za dobavitelje bi morala veljati obveznost razkritja ustreznih informacij v zvezi s porazdelitvijo tveganj in načeli nagrajevanja v standardni obliki, ki jo določi nacionalni regulativni organ. Poleg tega bi lahko dobavitelji med izvajanjem pogodbe zagotovili prilagojene informacije in nasvete, ki bi porabnikom pomagali prilagoditi njihove porabniške navade;
- **zahtevo, da spletna orodja za primerjavo ne prikazujejo le cen**, ki jih ponujajo različni produkti, ki temeljijo na dinamičnem oblikovanju cen, **temveč tudi izpostavljenost tveganju in morebitne prihranke** za porabnika v primerjavi s produkti s fiksno ceno ali drugimi časovno diferenciranimi produkti. Taka orodja bi

morala biti nevtralna, javno nadzorovana, da se zagotovi zaupanje, in dostopna digitalno slabše usposobljenim porabnikom;

- **spodbujanje uporabe tehnologij avtomatizacije** (npr. sistemov za upravljanje doma in pametnih termostatov, pametnih polnilnikov električnih vozil, pametnih naprav), ki porabnikom pomagajo izkoristiti prednosti dinamičnega oblikovanja cen brez stalnega ročnega posredovanja. Države članice so pozvane, naj se pri oblikovanju nacionalnih pobud v zvezi s pametnimi napravami oprejo na kodeks ravnanja EU za interoperabilne energijsko pametne naprave, da bi spodbudile uporabo naprav z interoperabilnimi in odprtimi funkcionalnostmi prožnosti, namesto da razvijajo nacionalne pristope, ki bi lahko povzročili razdrobljenost enotnega trga za naprave, kot so naprave za ogrevanje, prezračevanje, klimatizacijo (HVAC) ali bela tehnika⁶⁵;
- **obravnava digitalne vključenosti in pravičnega dostopa** z zagotavljanjem, da porabniki z omejenimi digitalnimi spretnostmi ali povezljivostjo niso zapostavljeni. Ukrepi bi lahko vključevali nespletne točke dostopa, telefonske številke za pomoč, orodja za primerjavo v papirni obliki in ciljno usmerjeno podporo prek potrošniških organizacij. Taki ukrepi so bistveni za zagotovitev, da so prožne ponudbe dostopne vsem gospodinjstvom in da zaradi digitalnih ovir ne obstaja tveganje, da bodo premalo izkoriščene;
- **zagotovitev, da nacionalne potrošniške organizacije in energetske regulatorji pripravijo preproste vodnike**, v katerih je pojasnjeno, kateri profili porabnikov so najprimernejši za dinamične pogodbe, pogodbe o času porabe ali hibridne pogodbe. V vodnikih bi morali biti poudarjeni tudi ciljno usmerjeni zaščitni ukrepi, ki so na voljo ranljivim in energijsko revnim porabnikom, kot so neobvezne funkcije „stabilizatorja računov“ v prožnih pogodbah. Ti mehanizmi ščitijo gospodinjstva pred kratkoročno nestanovitnostjo ali začasnimi izjemnimi nenadnimi zvišanji cen, hkrati pa ohranjajo spodbudo za preusmeritev odjema, in so lahko zasnovani kot neobvezni dodatki, ciljno usmerjeni ukrepi za ranljive skupine ali začasni instrumenti, ki se aktivirajo v kriznih obdobjih;
- **spremljanje napredka in poročanje o njem**: države članice in/ali regulatorji bi morali spremljati uporabo pogodb z dinamičnimi cenami in vpliv na stroške električne energije za porabnike ter ustrezno poročati o svojih ugotovitvah, da bi prispevali k prilagoditvam na trgu, ki temeljijo na dokazih (člena 11 in 59 direktive o električni energiji). Spremljanje bi moralo vključevati pravične in porazdelitvene izide, pritožbe porabnikov in učinkovitost zaščitnih ukrepov, da se zagotovijo stalne prilagoditve na podlagi dokazov. V zvezi s tem se priporoča tudi spremljanje razvoja drugih prožnih maloprodajnih pogodb ob upoštevanju podobnih vidikov.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Člen 5 direktive o električni energiji določa strukturiran, vendar prožen regulativni okvir za javne posege v določanje cen na maloprodajnem trgu električne energije. Države članice so z njim pooblašene, da se odzovejo na specifične izzive, če so ti cilji usklajeni s splošnim gospodarskim interesom in načeli direktive o električni energiji. Ta prilagodljivost omogoča prilagojene odzive politike, hkrati pa ohranja kohezijo notranjega trga energije. Merila iz

⁶⁵ Komisija bo zagotovila, da bodo modeli, za katere je navedeno, da so skladni s kodeksom ravnanja proizvajalcev podpisnikov, na voljo pri iskanju v evropskem registru izdelkov za označevanje energetske učinkovitosti (EPREL). https://energy-efficient-products.ec.europa.eu/eprel_en.

člena 5 tudi usmerjajo izvajanje posegov, specifičnih za krize, v skladu s členom 66a direktive o zasnovi trga električne energije, s čimer se zagotavlja regulativna doslednost v izrednih razmerah. Direktiva z omejitvijo posegov na te specifične primere krepi temeljno tržno načelo oblikovanja cen, ki ga narekujejo dobavitelji, s čimer zagotavlja, da posegi ostanejo redki in časovno omejeni. Posege bi morali spremljati strukturni ukrepi za razvoj učinkovite konkurence ali odpravljanje energijske revščine.

Člen 5 zagotavlja odporen in prilagodljiv okvir, ki obravnava neposredne ranljivosti, ne da bi pri tem ogrožal dolgoročni razvoj enotnega in dinamičnega trga energije EU. Komisija je v tem poročilu poudarila prakse za pomoč državam članicam pri izboljšanju izvajanja člena 5. Evropska komisija na tej stopnji ne predlaga uvedbe novega zakonodajnega predloga v zvezi s členom 5. Vendar bo Komisija še naprej spremljala izvajanje člena 5 in podpirala vključitev večje prožnosti na maloprodajne trge.

Spremljanje nedavnega razvoja potrjuje, da se prožnost na maloprodajnem trgu vse bolj priznava kot pomemben element pri doseganju cenovno dostopnega in odpornega energetskega sistema, osredotočenega na porabnike. Dinamične pogodbe, pogodbe o času porabe in hibridne pogodbe so zdaj na voljo v vse več državah članicah, pri čemer so podprte s postopnim uvajanjem pametnega merjenja in jasnejšimi pravili o dostopu do podatkov. Če so ti pogoji vzpostavljeni, lahko porabniki bolje dejavno sodelujejo na trgu, prilagodijo svojo porabo, znižajo svoje račune in prispevajo k splošni učinkovitosti sistema.

Hkrati analiza kaže, da je potreben nadaljnji napredek. Uvedba prožnih maloprodajnih pogodb o električni energiji se lahko pospeši z učinkovitim izvajanjem direktive o električni energiji in uredbe o električni energiji ter z razvojem ustreznih okvirov, ki olajšujejo razpoložljivost prožnih ponudb na trgu. Države članice in regulatorji imajo zato pomembno vlogo v razmerju do ključnih deležnikov pri spodbujanju uporabe prožnih maloprodajnih pogodb ter prepoznavanju in zmanjševanju ovir za njihovo sprejetje.

Prožnost se ne bi smela spodbujati vsepovprek. Namesto tega mora ostati prostovoljna, pregledna in prilagojena različnim potrebam porabnikov, z zaščitnimi ukrepi za ranljive in energijsko revne odjemalce. Tovrstne maloprodajne ponudbe so najučinkovitejše, kadar je mogoče dejansko zagotoviti prožnost, pri čemer porabniki z manjšo sposobnostjo sodelovanja potrebujejo ustrezno zaščito.

Države članice so pozvane k izvajanju primerov dobre prakse iz tega poročila, da bi podprle nacionalne pristope k spodbujanju prožnih pogodb na maloprodajnem trgu. Da bi dinamično oblikovanje cen električne energije delovalo učinkovito, porabniki potrebujejo jasne in pregledne informacije o cenah in porabi električne energije, da bi lahko sprejemali informirane odločitve. Povratne informacije iz posvetovanja⁶⁶ so potrdile, da sta preglednost in primerljivost bistveni za vzpostavitev zaupanja, medtem ko vrzeli v pametnem merjenju in dostopu do podatkov ostajajo velike ovire. Brez take podpore bi lahko nepričakovano zvišanje računov spodkopalo zaupanje in upočasnilo prehod na večjo prožnost na strani odjema.

Hkrati je treba podpreti uvedbo drugih prožnih pogodb, kot so produkti na podlagi časa porabe in hibridni produkti, da bi zadovoljili potrebe širšega kroga odjemalcev. Javno posvetovanje je pokazalo močno podporo hibridnim modelom kot uravnoteženi rešitvi med cenovnimi signali in varstvom porabnikov. Zato bi bilo treba uvesti zaščitne ukrepe, s katerimi bi zagotovili, da vse pogodbe ostanejo prostovoljne, pregledne in razumljive, pri čemer bi bilo treba posebno

⁶⁶ Glej povratne informacije iz odprtega posvetovanja, ki ga je Evropska komisija organizirala v okviru pobude „Energetski sveženj za državljane – zaščita in krepitev vloge odjemalcev pri pravičnem prehodu“, pobuda št. 14737), portal *Povejte svoje mnenje*, dostop 25. septembra 2025; naslov URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14737-Energetski-svezenj-za-drzavljanje-zascita-in-krepitev-vloge-odjemalcev-pri-pravicnem-prehodu_sl.

pozornost nameniti porabnikom, ki morda težje ocenijo tveganja in priložnosti takih produktov. Deležniki so poudarili tudi potrebo po sorazmernih zaščitnih ukrepih, zlasti za ranljive porabnike, hkrati pa posvarili pred nepremišljenimi ukrepi, ki bi lahko oslabili učinkovite cenovne signale.